

CESTA CÍRKVE /Krise nebo spokojenost ?/

Dvacátý šestý synod byl obdařen zvláštní zkušeností: do jeho jednání, v němž se zápasilo o postižení odpovědnosti za svět a v němž vyhrávala strana "Noli me tangere" vtrhla pouliční šarvátka policistů se studenty - a je třeba říci, že to byla milost, že převážil evangelijní motiv solidarity s těmi, kteří hladovějí s žízni po spravedlnosti. Usnadnila to i skutečnost, že myšlenka nenásilné cesty k překonání totality zapustila již natolik kořeny i mezi studenty /převážně z etablovovaných vrstev !/, že i Josefu Hromádkovi, který ještě na počátku roku 1989 varoval před "žélotstvím", došlo, že již nebude moci klíčkovat a že své osobní známosti s předsedou vlády bude musít využít k dobré věci.

Synod byl přerušen ve z chvilí, kdy se sjednotil na dobré cestě - účastníci se shodují v tom, že považují atmosféru soboty 18. listopadu za zcela proměněnou s atmosférou celého dne jednání 17. listopadu. Došlo i k tomu, že Josef Hromádka se objal s Petrem Paynem a Jane Svobodou a slíbil, že je bude přece jen ordinovat a to při nejbližší příležitosti: stalo se tak v neděli 3. prosince, kde je ordinoval již jako místopředseda Adamcovy stabilizační vlády v kostele u Salvátora.

Ke cti 26. synodu je třeba říci, že usnesl celou řadu návrhů, kterým se nepochybně většina ještě v pátek 17.11. úsilovně bránila. A dne 18.11. se opravdu nevědělo, jakým způsobem se vývoj bude ubírat. Rozhodnost, s jakou militantní konzervativci eskalovali násilí do ledna 1989 a s jakou provedli reprízu dokonce za použití protiteroristických jednotek, ukazovalo přece zřetelně, že rozhodný střet demokratického hnutí s československou Sekurite není ještě rozhodnut.

Theologové německého vzdělání mluví v takových souvislostech o "Zeitgeistu" - je to duch doby nebo duch času a v teologických diskusích se šaví někdy do příkladu proti Duchu svatému, jehož působení jde velmi často napříč působení "duchu doby". Je to, co vtrhlo s Petrem Paynem a Igorem Tesaříkem do modlitebny vinohradského sboru vanutí Ducha svatého nebo Zeitgeistu ? Je časová shoda konání synodu s průvodem k 17. listopadu záměrná nebo nahodilá ? Přemýšleli pořadatelé synodu o tom, že bude vhodné konat synod i v den Mezinárodního dne studentstva - a jistě nebylo pochyb o to že občanské iniciativy "využijí" i tohoto dne, jako se to stalo 28. října a předtím 21. srpna ? Mám "nedoložený pocit" že nikoliv - že spíše nechtěli, aby synod nezasáhl do adventu, který je tradičně dobou pokání.

Myslím si, že takto dalece synodní rada neuvažovala, ale velmi ostře 21. června a pak opakovaně 31.10.1989 odmítla myšlenku pokání i duchovní revize a ústy Jana Trusiny ji prohlásila za farzejství.

A přece již první půlka 26. synodu přikročila k výzvě k pokání. Neboť pokání je řeč církve - evangelium je zvěst, že se přiblížilo království Boží, že se posluchači mají obrátit /i zvěstovatelé ovšem/ a spolehnout na radostné poselství. Bylo to vanutí Ducha svatého nebo závan Zeitgeistu ? Učinili to nesmiřitelní obhájci dosavadní sebevědomé linie spolupráce se státem jako taktický úkrok z nezbytí nebo z poznání, že církev nejméně od roku 1972 vedl do záhuby ?

A to jsou jen první otázky, které mne napadly před mou přednáškou, kterou mám mít 26. února v Hradci Králové na téma: CESTA CÍRKVE - Krise nebo spokojenost ?

Přikládám chudou žeň z poslední doby a klásky z již sklizený polí.

BOŽENA KOMÁRKOVÁ

/Předmluva k vydání "Původ a význam lidských práv"
ve Státním pedagogickém nakladatelství 1990/

"Věznice ve Vratislavi byla někde na konci města. Okna bylo slyšet všechen puls jejího života, pokud na to sluchové vjemy stačily. V nedeli po kapitulaci Francie byla mohutná oslava zatím největšího vítězství. Celý den volání "Sieg heil!", pronikavé píšťaly a bubny Hitlerjugend, sláva, jásot blízky hysterii.

Shodila jsem celý den celou sedm kroků sea, sedm tam, a s těmi kroky se hroutila všechna dějinná perspektiva, a níž jsme vyrostli a nikdy dosud o ní nepochybovali. Humanita byla poražena. Hesla svoboda, rovnost, bratrství přemožena hákovým křížem. Místo dějinného pokroku k dokonalosti se přede mnou otevírala perspektiva Apokalypsy. Právě tehdy mne nalehavě přepadla otázka, zda lidská práva by byla jen dočasným fenomén liberální epochy, nebo zůstanou trvalým statkem evropské civilizace.

Byla jsem v cele se všemi otázkami sama, bez možnosti komunikace a jediným slováken. Naštěstí existoval přístup ke knihám, které se daly podle vlastní volby objednat prostřednictvím vězeňských duchovních. Jedním dechem jsem tehdy přečetla Platonovu Politeia a Augustinovu Civitas Dei aspoň v inteligentním výběru Kaiserova nakladatelství."

Tak začala Božena Komárková pracovat na řešení otázky, která ji znepokojovala již od mnichovské dohody, a to v samovazbě vyšetřovací vazby ve Vratislavi. V roce 1939 byla jako středoskolská profesorka přeložena do Ostravy z reálného gymnasia Jana Blahoslava v Ivančicích. V Ostravě byla 10.ledna 1940 zatčena jako členka odbojové

organizace inteligence a důstojnictva "Obrana národa". V roce 1942 byla převezena do Berlína před "Volksgericht". Proces začal v den pohřbu Reinharda Heydricha. Z jedenacti odsouzených bylo pět rozsudků smrti, Božena Komárková dostala dvanáct let "pro přípravu velezrady".

Z káznice Javor ve Slzesku byla osvobozena v únoru 1945 postupující Rudou armádou, na jejíž komandatuře pracovala na překreslování map a jako překladatelka až do června, kdy se teprve mohla vrátit do Brna.

Po válce učila historii a filosofii na brněnském klasickém gymnasiu. Kolik dnes významných myslitelů, historiků a literátů vzpomíná vděčně na její pedagogické úsilí, a břitký intelekt, filosofickou insporaci a smysl pro humor!

Hned po válce pokračovala ve vězeňském tematu, pracovala disertační práci "Obec Platonova a Augustinova", studii o předpokladech vzniku lidských práv a evropského právního a filosofického myšlení. Rigorozní zkoušky skládala na konci února 1948. Po promoci pokračovala v řešení téhož problému v habilitační práci "Lidská práva ve filosofii XIX.století", kterou měla hotovu 1949, ale již ji ani nepodala.

V únoru 1948 byla přesvědčena a vybízela k tomu i své ošáteře a žáky, že je třeba za lidskou svobodu a lidská práva bojovat i na tak obtížném místě, jako je akční výbor gymnasia, jehož se stala na čas předsedkyní. Jak na její pokus rádi vzpomínají i ti kologové a studenti, kteří viděli její rozhodnutí zprvu velmi kriticky! Na podzim 1948 byla z učitelského působení na gymnasiu vyloučena s odůvodněním, že by mohla negativně ideologicky ovlivňovat žáky. Rok učila na nižší střední škole v Brně Husovičích a pak se stejným odůvodněním přeložena do Pedagogické knihovny. Postupně zde však bylo toliž postižených profesorů, že ji ředitelství

dalo k dispozici pro zařazení do výroby. Věznění za války však způsobilo tak vysoký stupeň invalidity, že se přeložení do důchodu - v osmačtyřiceti letech - roku 1951 stalo jediným únosným řešením.

Narodila se jako dcera stavitele 28. ledna 1903 v Tišnově, venkovském moravském městě. Zažila zde ještě zbytky postbarokního katolického cítění a rajouského, na Vídeň se orientujícího myšlení, ale ovšem již v silicím rozporu s pokrkovou a vlasteneckou orientací sokolskou a pokrokářskou. Po rozpadu Rakouska-Uherska a vzniku Československé republiky na ní zapůsobilo toto pokrokářské myšlení, že vystoupila z katolické církve a vedle činnosti v Sokole intenzivně prožívala radikální pokusy o řešení sociální otázky v prvních letech republiky.

Na Masarykově univerzitě v Brně, založené po válce, zastihla rozkvět pozitivistického myšlení. "Dodnes jsem svým tehdejšími učiteli vděčna, že mne naučili vědeckým metodám a mnohým věcným poznatkům. Avšak schopnost získané vědění posoudit, mi zprvu chyběla." Tak vzpomíná sama na svá vysoká školská léta. Druhá otázka, kterou řešila, byla "sociální funkčnost", která se jí brzy proměnila v otázku po smyslu života.

"Na konci mého studia došlo k mému setkání se studentským křesťanským hnutím v Akademické YMce. Jeho duchovním představitelem byl tehdy mladý profesor evangelické theologické fakulty J.L.Hromádka. Toto setkání mnou hluboce otrásl. Je modernímu intelektuálovi ještě možno věřit v Boha ? Měl snad T.G.Masaryk přece jen pravdu ? Co to vlastně znamená "život pod zorným úhlem věčnosti" ?

Křesťanské studentské hnutí se od té doby stalo pro ně i pro mnohé další mladé lidi druhou alma mater. Jeho každoroční konference s vynikajícími řečníky z rozličných kruhů kulturního a veřejného osobního i společenského života."

Tím, čím byla pro Boženu Kosařkovou předválečná Akademická YMka, tím se stala po válce pod jejím vedením brněnské sdružení a letní konference pro středoškoláky, jak se pravidelně konaly až do roku 1950. O svatodušním retreatu 1948 na Soběšíně dala podnět k organizování lesních brigád křesťanské mládeže, která by se na nich měla setkávat s mládeží bez křesťanské výchovy při společné práci a společném životě.

Paní profesorka, jak se jí stručně říkalo, dodávala těmto brigádám svými večerními programy, ale i svou osobní účastí na celém všedním životě brigády včetně vaření, táboráků a veselých akcí zvláštní kouzlo. Mnozí vzpomínají na podnětné výklady biblických oddílů, zvláště kázání na hoře, na její výklady o myšlení mladého Marxe, Aurelia Augusta, později i Dietricha Bonhoeffera. A ovšem diskuse jí vedené! Diskutovalo se o křesťanské a komunistické etice s mladými marxisty. Byly zde začátky ekumenických rozhovorů ale i dialogu křesťanů s marxisty.

Její pevné zakotvení v protestantsky pojetém církevním křesťanství, důkladná znalost teologie a soustředění na evropskou myšlenkovou tradici nevytvářely nikdy bariéru, která by odrazovala zastánce protichůdných orientací. Na její myšlení se orientovali ovšem lidé, kteří sami chtěli samostatně myslet. Ostatně velmi často s ní nebylo možno souhlasit - i ti nejbližší byli v mnoha ohledech docela jiného národu. Byla to opravdový evropský "polemos", polemika, zápas, v němž není poražených, v němž vítězí pravda oběma stra-

nami nebo všemi stranami hledaná a poznávaná. "A poznáte pravdu a pravda vás učiní svobodnými!"

Po svém vyřazení z oficiální pedagogické činnosti a na počátku padesátých let začala ihned působit jinak. Jednak měla určité pole působnosti v církvi ale zvláště v malých i větších kroužcích. Její proslovy se zapisovaly a zvoště mladí lidé si je rozepisovali, až později je nahrávali na pásku či kazetu.

"Mé vztahy ke studentům však nepřestaly. Studie z let 1950-1970 jsou z větší části pokusy, dát odpověď na naléhavé otázky mladých lidí. Chudá žeň musím říci. Avšak všechno lidské úsilí zůstává tím "předposledním". Smíme věřit v milost Boží." Výsledkem jejího studia, rozhovorů, polemik a přednášek se stala knížka "Sekularizovaný svět a evangelium". Její rukopis odevzdala roku 1967 nakladatelství Kalich, ale tiskem vyšla její první část až v roce 1981 v nakladatelství Konfrontace v Curychu.

Po vánocích 1976 podepsala paní profesorka Charu 77, jak napsala - "se značnou úlevou, že dochází konečně k nějaké důstojné akci". Došlo u ní k domovní prohlídce a výsledku, což se opakovalo po podepsání manifestu Hnutí za občanskou svobodu "Demokracii pro všechny". Došlo však i k tomu, že se u ní scházela názorově velmi pestrá skupina již dospělých žáků, lidé velmi zvučných jmen, katolíci, bývalí komunisté, liberálové, protestanti, nezávislí socialisté, historici, faráři, spisovatelé. Výsledkem byla pozoruhodná strojopisná publikace "Božena Komárková a její hosté", k jednotlivým jejím výkladům připravená diskuse, zaznamenaná a zrežisovaná brněnským dramatikem světového jména.

V osmdesátých letech aspoň v jejích první třetině se u ní scházel kroužek, který se pak osamostatnil jako "M klub".

Z diskusí v kroužku pak vyrůstala účast paní profesorky na samostatových polemikách, například o Božusu o vlast Petra Ritharta, o možnostech budování křesťanského státu, jak jej navrhoval Karel Bor, o smyslu českých dějin po známém dokumentu Charty. Božena Komárková přispěla do řady strojopisných sborníků. Z této často namáhavé a všelijak komplikované práce vyšly tiiskem některé její studie, například v Proměnách, které vycházejí ve Švýcarsku za přispění americké redakce, vyšla m.j. "Tolerance jako podmínka života" ve svazku 21, v čísle 4 v roce 1984 nebo "Česká otázka tehdy a dnes" ve Svědectví v ročníku XIX, v čísle 76 v roce 1985.

Evropského uznání se jí dostalo v předvečer jejích osmdesátých narozenin. 26. listopadu 1982 jí udělila theologická fakulta bazilejské univerzity čestný doktorát theologie. V jeho odůvodnění profesor Klaus Seybold, děkan fakulty, řekl: "Ve svých filosofických pracích i v praktickém uplatnění zpracovala směrodatné podstatný význam nezadatelných lidských práv... Ve svých theologických rozpravách pomohla své církvi závazně odpovědět z evangelia na požadavky sekularizovaného svět... Školiv jí bylo ve veřejném působení často bráněno - stala se mnoha lidem ve svém okolí příkladem věrohodné křesťanské existence v konstruktivním odporu proti totalitárnímu pokušení doby..."

Jak zpracovala Božena Komárková význam lidských práv, nechť posoudí čtenář této knihy samostatně a kriticky. Bude to v jejím duchu. Sama přes všechnu skromnost a vědomí, že nemohla mít k dispozici potřebnou literaturu napsala:

"Výsledek své práce mám podnes za platný. Nejhlubší důvod pro lidská práva je dán v dějinách úsilím po svobodě

svědomí, jež nesmí být popírána žádnou institucí. Křesťanství vneslo tento zápas do světa v době 1/reformace ve jménu lidské odpovědnosti před Bohem. Tato odpovědnost relativizuje všechny instituce a zůstává trvalým zdrojem obnovy veškeré lidskosti. Všude tam, kde mizí transcendentní dimenze života, klesají lidská práva na úroveň zájmových zápasů či anarchie nebo jsou mocenskými institucemi potlačena. Tím však mizí i všechna lidská důstojnost."

Jan Čimša

Masarykův odkaz dnešku

"T.G.Masaryk zasloužil se o stát", usneslo Národní shromáždění v roce 1930. Masaryk se vypravil ve svých šedesáti pěti letech /narodil se 7.března 1850 v Hodoníně na Moravě/ do světa a vybojoval s Edvardem Benešem, Milanem Rastislavem Štefáníkem, našimi krajany, se zástupy českých a slovenských legionářů *dobrovolníků* pro to i zemřít a s odhodlanými Čechy i Slováky doma - samostatnou Československou republiku. Po sedmáct let byl prezidentem státu založeném na humanitní demokracii, která slouží jednotlivému člověku i celé lidské společnosti. "Státy se udržují těmi idejemi, na nichž byly založeny", řekl Masaryk. Chceme-li udržet dnes svůj stát svobodný a samostatný, domov pro člověka uprostřed mírové a svobodné Evropy, musíme převzít Masarykův odkaz.

Masaryk je nám příkladem pravé lásky k národu. Z Vídně přišel roku 1882 do Prahy a začal se do české historie, do Františka Palackého a Karla Havlíčka Borovského, o Janu Husovi napsal celou knížku, o "České otázce" jako otázce světové celou knihu. Byl to "Moravák až do mroku svých kostí", jak vykřikl za mlada na jedné bouřlivé schůzi, rozhodl se však pro češství jako vyšší ideu jako program.

V jeho době milovali vlastenci krásné básně, podle nichž malíři malovali obrazy a skladatelé skládali opery, které povzbuzovaly probouzející se národ. Historici však zjistili, že ty básně romantičtí buditelé zfalšovali, abychom se vyrovnali Němcům. Mají se národu vzít jeho milované "Rukopisy"? Mladý profesor Masaryk se rozhodně postavil za myšlenku, že se velikost národa nesmí opírat o lež. Jenom pravda a pravdivé vědecké poznání a vzdělanost mohou národ dovést ke světovosti.

Pravda a láska ke spravedlnosti ho přivedly i k tomu, že se v roce 1899 zastal mladého židovského obchodníčka Hilsnera, který byl nevinně nařčen z vraždy křesťanské dívky Anežky Hružové nalezené blízko Polné. Masaryk se pustil do pátrání a zjistil, že soudní proces byl veden velmi nadbale a že žalobce i soudce, setjně jako vyšetřovatelé podléhali pověře, že židé občas považují krev křesťanské dívky ke svým obřadům. Napsal to do novin a vydal brožuru. Veřejnost se postavila proti němu, někdo Masarykovým rozbil okna a studenti málem nedovolili svému profesorovi promluvit na fakultě. Masaryk chtěl odejít do Ameriky, ale proti tomu se postavila jeho manželka Charlotta. Pocházela z americké protestantské rodiny /unitářské/, pravdivost a mravnost byly vedle snášlivosti pro ni hlavní náboženské hodnoty. Na svého muže měla pod počátku velký vliv a dala i podnět k tomu, že přestoupil k české evangelické církvi. Byl to i přájev úcty a vděčnosti, že Masaryk od své svatby užíval i jejího příjmení Garrigue /garik/.

Masaryk měl zvláštní pohled na české dějiny: "Česká otázka je otázkou náboženskou". Vedle husitského hesla "Pravda vítězí", k němuž rád s humorem dodával: "Ale dá to fušku", užíval ve své poslední velké knize "Světová revoluce" pěkného slova: "Ježíš - ne Caesar". - "V lásce k Bohu a bližnímu viděl Ježíš všecek zákon a proroky, podstatu náboženství a mravnosti." Caesar chtěl svou říši reformovat shora, násilím a rozkazem. "Náboženská diktovaná politika, státem nemůže již uspokojit moderního člověka, pravého křesťana", vysvětluje Masaryk, který v Ježíšově cestě zdůrazňoval nenásilnou cestu přesvědčování a služby lásky.

Proto proti romantismu hrdinství i mučednictví stavěl Masaryk význam vytrvalé, cílevědomé práce, třebaš drobné a nenápadné, ať již duševní nebo tělesné. "Prací se teprve stáváme lidmi, charaktery, stáváme se samostatnými. Člověk nepracující není samostatný. Ani nepracující národ jím není". Za mlada se

zámečnickem a kovářem, zvláště na kovářství rád vzpomínal.

Sám se vypracoval z chudých poměrů, práce se nikdy nebál a z větší části se živil sám jako student nebo zpočátku neplacený docent ve Vídni.

Z úcty k práci vysrostl jeho pěkný vztah k dělníkům. Jejich hlasy byl zvolen na Valašsku roku 1907. Tehdy prohlásil, že byl "vždy s dělníky, velmi často šel se socialismem a zřídka s marxismem". Napsal o tom knihu Otázka sociální. Kladl důraz na sociální reformy a podporoval zápas za volební právo pro všechny i za osmihodinovou pracovní dobu. Jeho žena Charlotta v této práci šla snad ještě dále než on.

Z knížky "Hovory s T.G.M." od Karla Čapka poznáme Masaryka jako hrdinu nové doby, který nám umožní vzít vážně jeho příklad pro naši práci, jít za ním. Jeho podněty a rozborů nám pomohou při řešení dnešních úkolů. Masarykovský přístup je však kritický, samostatný, nestačí jeho slova opakovat a jeho dílo velebit. Dovedl být také pěkně přímý a řízný, jak slyšíme z jeho hesla pro mladou republiku: "Nebát se a nekrást!"

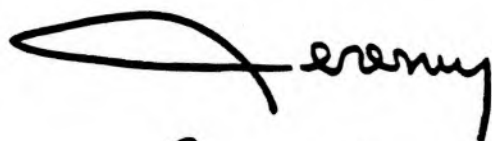
Vesele Vanoce !

December 11, 1989

Dr. Komarkova,

Hello ! My name is Jeremy Grafman, and my wife is Angela. We were married on September 2, 1989. We are looking forward to celebrating our first Christmas together. Dr. Komarkova, we were very happy to have received your name and address from one of my friends at work. Even though we are from different countries, and have very different lifestyles we have much in common because of our faith in Jesus Christ. We want you to know we will be praying for you daily. Please write to my wife and I, and tell us about yourselves. We would like to be able to pray for you more specifically. We are enclosing some scripture, which we hope will be an encouragement to you. We are also sending you five dollars (\$5) in American currency. The Lord has provided it to us so that we may offer it to you. Use it to celebrate the birth of our Savior.

In Christ's love,

 Jeremy

Angela

te to: Jeremy and Angela Grafman
147 Alpine Knoll
Fairport, NY 14450 - UNITED STATES

PODNETY K NÁVRHU NOVÉ ÚSTAVY

Synodní rada československé církve evangelické.

Všem staršovstvům a sborům...

Podněty připravila komise ve složení: JUDr Petr Carda

JUDr Pavel Šimek

ThDr JUDr Jaroslav N. Ondra

Miloš Lešikar

Synodní senior požádal o přijetí vedoucího pracovní skupiny pro přípravu nové ústavy ČSSR ministra Mariána Čálfu. Dne 31.3. 1989 byl v jeho úřadě přijat a odevzdal uvedený text.

I. Oddíl o náboženské svobodě (dosavadní článek 32 zák. 100/60 Sb.) navrhuje v následujícím znění:

1. Každý má právo na svobodu myšlení, svědomí a náboženství. Toto právo zahrnuje v sobě svobodu vyznávat podle vlastní volby náboženskou víru nebo být bez vyznání a svobodu svou víru projevovat sám nebo společně s jinými, ať veřejně nebo soukromě, prováděním náboženských úkonů, bohoslužbou, zachováváním obřadů a vyučováním.
2. Nikdo nesmí být podroben jakémukoliv donucování, které by narušovalo jeho svobodu vyznání nebo svobodu přijmout náboženství nebo víru podle vlastní volby.
3. Náboženská víra nesmí být důvodem, pro který by občanu bylo odpíráno právo na vzdělání a právo výkonu jakéhokoliv povolání nebo zaměstnání.
4. Rodiče mají právo svobodně rozhodnout o náboženské a mravní výchově svých dětí.
5. Věřící občané jsou oprávněni sdružovat se v církve a náboženské společnosti, které jsou právními osobami, jejichž vznik a postavení je upřesněno zákonem. Církve a náboženské společnosti mohou konat i společensky prospěšnou činnost.
6. Roznécávat nepřátelství a nenávisť ve spojení s náboženskou věrou či nevěrou je zakázáno.
7. Náboženská víra nebo přesvědčení nemůže být důvodem k tomu, aby někdo odpíral plnit občanskou povinnost, která mu je uložena zákonem. V případech, kdy plnění občanských povinností by se dostalo do rozporu s náboženským přesvědčením, bude umožněno náhradní plnění."

Zdůvodnění:

Nová ústava by měla - ve shodě s čl. 18 Paktu o občanských a po-